

“ТАСДИҚ МЕКУНАМ”

ректори МДТ-и “Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи
академик Б.Ғафуров”
профессор Усмонзода Аюб Исло

« 8 » 03 соли 2023

ХУЛОСАИ

ШУРОИ ОЛИМОНИ ФАКУЛТЕТИ ТАҲСИЛОТИ ИБТИДОӢ ВА ПЕДАГОГИКАИ МАХСУСИ МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ТАЪЛИМИИ “ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ХУЧАНД БА НОМИ АКАДЕМИК БОБОЧОН ҒАФУРОВ”

Диссертатсияи Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01–Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) пешниҳод шудааст.

Кори диссертатсионӣ дар кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи умумии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” анҷом дода шудааст.

Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна соли 2006 факултети фанҳои табиии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуровро бо ихтисоси омӯзгори биология хатм кардааст. Соли 2006 сарлаборанти факултети мазкур, солҳои 2008-2019 омӯзгор ва аз 2019 то имрӯз дар кафедран экология ва ҳифзи табиати факултети геоэкология ва туризми МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров» ҳамчун сармуаллима кору фаъолият дорад.

Роҳбари илмӣ–доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” Сабури Ҳайрулло Мирзозода.

Мавзӯи диссертатсия дар Шурои олимони факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба

номи академик Бобочон Гафуров” дар таърихи 28.02.2023 бо қарори № 7 тасдиқ карда шудааст.

Мухтавои асосии диссертатсия дар 18 мақолаи муаллиф, аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтааст.

Диссертатсияи Ҳайдарова Мавзуна Махмудҷоновна дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” қори таҳқиқоти мустақилона анҷомёфтаи илмиву таҳассусӣ буда, ба талаботи Низомномаи “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвонҳои илмӣ”- и ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 таҳти №267 тасдиқ гардидааст, қомилан ва пурра ҷавобгӯ буда, он ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01.– Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) баррасӣ ва ба ҳимоя тавсия шудааст.

Диссертатсия дар ҷаласаи васеи Шӯрои олимони факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсус МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров” бо иштироки муқарризи ҳолис Шаропов Шавкатҷон Аҳмадович–доктори илми педагогӣ, профессор, директори Институти илмӣ-таҳқиқоти илмҳои педагогии МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров” муҳокима гардид.

Тақризи муқарризи ҳолис Элмуродова Садбарг Худойназаровна– номзоди илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров” шунида шуд.

Аз маърузаи унвонҷӯ, суолу ҷавоб, гузоришоти муқарризони расмӣ ва муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

- таҷрибаомӯзии таълимӣ дар табиат барои татбиқи амалии донишҳои назариявӣ нақши муассир дошта, имкон медиҳанд, ки мавҷудот ва ҳодисаҳои табиӣ аз наздик омӯхта шаванд. Дар педагогика истифодаи таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ–саҳроӣ ва комплексӣ баҳри васеъ намудани ҷаҳонбинии шахсият, ташаккули муносибати муҳассилин нисбат ба арзишҳои табиӣ ва иҷтимоӣ нигаронида шудааст. Таҷрибаомӯзиҳои

таълимии саҳроӣ ва комплексӣ гузашта ва имрӯзи табиати кишварро кушода медиханд, арзишҳои табиӣ, иҷтимоиву фарҳангӣ, чун Замин–хонаи мо, олами атроф, фаъолияти инсон, муносибати шахсият ба табиат ва меъёрҳои он, Ватани махбуб қабул ва тасдиқ менамоянд. Табиат дар канори муҳити таълимӣ воситаи самараноки таълим ва тарбия махсуб ёфта, имкониятҳои пуриктидори педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёнро дорост.

Рисолаи илмӣ унвонҷӯ ба таҳқиқу баррасии масъалаи ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ бахшида шудааст.

Мақсади аслии таҳқиқи диссертатсиониро асосноккунии шартҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ, муайян кардани иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ дар ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ қарор гирифтааст.

Аз ин ҷиҳат, барои расидан ба мақсад ҳалли чунин вазифаҳои зерин зарур ҳисобида шудааст:

– амиқу дақиқ муайян кардани муҳтавои мафҳуми “арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён”;

– муайян кардани иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ дар ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ;

– асосноккунӣ ва озмоиши амсилаи сохторӣ–вазифавии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ тавассути таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ;

– коркарди таъминоти илмӣ–методии ҳалли муаммои гузошташуда.

Усулҳои таҳқиқот. Дар диссертатсия асосан усулҳои таҳлилӣ, оморӣ, мушоҳидавӣ ва муқоисавӣ ба кор рафтаанд.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот. Дар рисола ду ҷанбаи арзишҳои ватандӯстӣ: майлу рағбат ба раванд–ҳамчун раванди ташаккули муносибати боэътимод нисбат ба табиат, муҳити зист, халқу миллат, анъанаҳои миллӣ, таъриху фарҳанг, ғояҳои миллӣ, гузашта, имрӯз ва фардои кишвар, ки дар натиҷа ба дигаргунсозии муносибат ба ин арзишҳо оварда мерасонад; майлу рағбат ҳамчун натиҷа–ин доро будан ба донишҳои фароҳ оид ба Ватан, ки як

катор хусусиятҳо, аз ҷумла зодгоҳ, маҳалли зист, анъанаҳо, таърих, фарҳанг, табиати маҳал, мавқеи географӣ, муқаддасот, ҳислатҳои миллӣ, халқ, оила, давлат, ватандӯстӣ, қарз, шараф, ки образи эстетикӣ ва ҳомии Ватанро таҷассум менамояд ва пеш аз ҳама образи Ватан муҳимтарин арзёбӣ қарда мешавад;

- дурнамо доштани истифодаи имкониятҳои педагогии таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ, дорои захираҳои муҳим ва имкониятҳои мувофиқ барои ташаккули майл ба Ватан ҳамчун арзиш дар донишҷӯён: аксиологӣ (талабот ба алоқамандии арзишҳои фарҳангӣ–таърихӣ); маърифатӣ (андӯхтани донишҳо оид ба Ватан тариқи таърих ба сарчашмаҳо); иҷтимоикунонӣ (иҷтимоикунонии шахсият тавассути объектҳои табиӣю таърихӣ ва иқтисодиву иҷтимоӣ, ки таҳаввули табиат, ҳодисаҳои табиӣ, таҷрибаи фарҳангӣ–таърихро инъикос намуда, барои раҳёфти дурусти донишҷӯён дар замони муосир имконият медиҳад); иттилоотӣ–мундариҷавӣ (интиҳоби мухталифи шаклҳои таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ); эҷодӣ–арзишӣ (муносибати эҷодкорона дар ташкили таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ); ташкилӣ–вазифавӣ (муҷахҳазоти фазогӣ–предметӣ ва иттилоотӣ–техникии раванди таълим дар таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ) исбот қарда шудааст;

- алоқамандии шартҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ муайян қарда шуданд (амалишавии иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ дар якҷоягӣ бо захираҳо ва имкониятҳо; таъмини алоқаи байни системаи эҷодӣ–арзишии ташкили таълим ва таҷрибаомӯзиҳои саҳроиву комплексӣ; давра ба давра (сарфарозёбӣ, таҷдид, лоиҳабандӣ) бо механизми ягона (ҷустуҷӯ, баҳодихӣ, интиҳоб) ба роҳ мондани раванди ташаккули майл ба арзишҳои ватандӯстӣ дар ҷавонон);

- хусусиятҳои тафсирии замони муосири арзишҳои бунёдии ватандӯстӣ, аз ҷумла, арзишҳои моддиву маънавӣ, ҳуқуқӣ, шахрвандӣ ва ватандӯстӣ, ки шахсияти донишҷӯро инъикос мекунанд, муайян қарда шудаанд;

- назарияи шартҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ татбиқ шуда,

натича ва хулосаҳои он дастабандӣ ва барои баланд бардоштани сифати мавзӯни кор дар самти мазкур тавсияҳо пешниҳод гардидаанд.

Аҳамияти назарии таҳқиқот.

- натиҷаи корҳои озмоишӣ дар васеъ гардидани донишҳои назариявӣ оид ба раванди ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ, ки дар ҷамъи алоқаҳои дохилӣ ва берунаи нишондиҳандаҳои меъёрии ҷузъҳои он: маърифатӣ (дарки мафҳуми Ватан, донишҳои география, таърих, анъанаҳо, муқаддасот); ҳиссиётӣ (дарачан шинохти худ ҳамчун шахрванд ва шахси табиатдӯсту ватанпарвар; арзёбии фаъолият ва рафтори худ нисбат ба онҳо; ангезиши эҳсосотӣ вобаста ба мафҳуми Ватан); фаъолнокӣ дар амал (саҳм дар фаъолияти иҷтимоӣ ва экологӣ; зоҳир намудани мустақилият, ташаббускорӣ нисбат ба эҳтироми Ватан ва табиати нотакрори он) инъикос мегардад, саҳми назаррас дорад;

- таснифоти таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ (маҳаллӣ ва комплексии дур; табиӣ ва иқтисодӣ) дар асоси хусусияти омӯзиш коркард шудааст;

- ҷой доштани мушкилоти ташкилӣ–таълимӣ: мавсимӣ будани таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ дар раванди таълим; арзёбии нокифояи иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ аз ҷониби муассисаи таълимӣ; шахсӣ: заиф ва нокифоя зоҳир намудани тавачҷух ба Ватан, муносибат нисбат ба табиати кишвар; самаранок истифода карда натавонистани имкониятҳои таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ дар самти донишандӯзӣ оид ба Ватан ва табиати он; паст будани қобилиятҳои таҳлил ва мураттаб сохтани занҷири дурӯдарози мантиқӣ муайян карда шудааст.

Аҳамияти амалии натиҷаҳои таҳқиқот дар он зоҳир мешавад, ки маълумотҳои ба даст овардашударо самти таълим, шӯъбаи таҷрибаомӯзӣ, кафедраҳои дахлдор дар мураттаб сохтани барнома ва технологияи ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ дар сурати:

- коркарди дастури меъёрӣ–ташхисии мушоҳида ва назорати динамикаи ташаккули майли донишҷӯён ба Ватан ҳамчун арзиш;

- муайян намудани дурнамои истифодаи амалии модели сохторӣ–вазифавии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёни донишгоҳ дар раванди таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ, ки тавачҷуҳи омӯзгорони табиатшинос, географ, кишваршинос, муарриху бостоншинос, биолог, санъати тасвирӣ ва дигарон нисбатан зиёд аст;

- мурағбат сохтани тавсияҳои амалӣ ва апробатсияи шаклҳои беҳтарин ва самараноки ташкили таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ дар семинарҳои таълимӣ–методӣ, семинарҳои назариявии кафедраву донишгоҳӣ (экскурсия, экспедитсия, табиати виртуалӣ, дарси саҳроӣ, викторина, моделиронии географӣ);

- коркарди пешниҳодот чихати тақмили минбаъдаи таъмини илмӣ–методии раванди таҳқиқоти ба амал татбиқнамуда, ки дар амалияи муассисаҳои таълимии таҳассусӣ, хангоми навиштани таҳқиқотҳои диссертатсионӣ аз ҷониби бакалаврон, магистрон ва унвонҷӯён мавриди истифода қарор гирифта метавонад.

Нуктаҳои ҷимояшавандаи диссертатсия: Иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои таълимии саҳроӣ ва комплексӣ захира ва имкониятҳои назарраси дар донишҷӯён ташаккул додани майли донишҷӯён ба Ватан ҳамчун арзиш арзёбӣ гардида, модели сохторӣ–вазифавии ташаккули майли донишҷӯён ба Ватан ҳамчун арзиш тавассути таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ дар асоси муносибат ва принципҳо (аксиологӣ, инфиродӣ, рефлексивӣ, лоихавӣ, ғаълонокии эҷодӣ), ки дар таркиби худ ҷузъҳои нисбатан мустақил, чун мақсад, мундариҷа ва равандро инъикос менамоянд, коркард гардида, шартҳои педагогии дар рафти омӯзиши назариявӣ ва корҳои озмоишӣ (татбиқи имкониятҳои педагогии таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ; ташкили системаи эҷодӣ–арзиши алоқамандии муассисаи таълимӣ, таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ ва комплексӣ, арзишҳои ватандӯстӣ) асоснок қарда шуданд.

Дар маҷмуъ, диссертатсияи Ҳайдарова М.М. таҳти унвони “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01–Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) мувофиқ мекунад.

Мазмун ва муҳтавои диссертатсия дар 14 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақола дар нашрияҳои илмии тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА нашр шудаанд. Дар заминаи мавзӯ дар силсилаи конференсияҳои донишгоҳӣ (солҳои 2018-2022) маъруза ва гузоришҳои илмӣ баён шудаанд. Автореферат ва мақолаҳои дар ин замина нашршуда ба мундариҷаи диссертатсия мутобиқанд.

Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Хулоса, Шурои олимони факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” қори диссертатсионии Ҳайдарова Мавзунаро қори илмӣ-таҳқиқии муҳим ва арзишманд меҳисобад.

Диссертатсия ва автореферати Ҳайдарова М.М. дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Шурои олимони дар асоси музокираи ҷаласа ва тақризҳои мусбати муқаррарзони холис Шаропов Шавкатҷон Аҳмадович—директори Институти илмӣ-таҳқиқотии илмҳои педагогӣ, доктори илмҳои педагогӣ, профессори МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” ва Элмуродова Садбарг Худойназаровна—номзоди илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” диссертатсияи Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна таҳти унвони “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” қори анҷомёфта шуморида, онро барои дифоъ аз рӯи ихтисоси 13.00.01.— Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) ба шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-026-и назди Муассисаи давлатии таълимии

“Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров”
пешниҳод менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи васеи Шурои олимони факултети таҳсилоти
ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба
номи академик Бобоҷон Ғафуров” қабул гардид.

Иштирок доштанд: 26 нафар аъзои Шурои олимони.

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” – 26 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф”
– нест, қарори № 7 аз 28.02.2023

Ранси Шурои олимони

факултет, дотсент. н.и.педагогӣ

Усмонзода Д.А.

Муқарризи ҳолис:

Директори Институти илмӣ-таҳқиқотии
илмҳои педагогӣ, доктори илмҳои
педагогӣ, профессор,

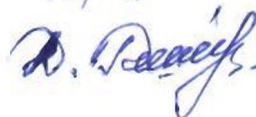
Ш.А Шаропов.

Дотсенти кафедраи педагогикаи
иҷтимоӣ ва касбии факултети
таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи
махсуси МДТ “ДДХ ба номи академик
Б.Ғафуров”,

С.Х.Элмуродова

Котиби илмии Шуро, дотсент, н.и.п.

Д.З. Раҳмонова

Имзон Д.А.Усмонзода, Ш.А.Шаропов
ва С.Х. Элмуродоваро тасдиқ мекунам:
Сардори РК ва КМ МДТ “ДДХ ба номи
академик Б.Ғафуров”

Э.М. Наврӯзов

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, шаҳри Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1.
Тел: +(992) 92900420202
E-mail: rayosati_kadr@mail.ru